

VM/1709/00.01.00.01/2016 VM098:00/2016

Lausunto julkisen hallinnon tiedonhallinnan sääntelyn kehittämistä selvittäneen työryhmän raportista

Yleiset kommentit raportista

1. Yleiset kommentit raportista

- Työryhmän ehdotukset ja tavoite ovat kannatettavia. Tiedonhallintaa koskeva kokonaissääntely olisi selkeydeltään ja lain soveltamisen näkökulmasta huomattava parannus nykytilaan.
- Ehdotukset antavat **työkaluja yhteentoimivuuden edistämiseen** ja toteutuessaan mahdollistavat digitalisaation kehityksen. Kehittämislinjausten kokonaisuus on tarkoituksenmukainen ja sekä verkostoituvaan että digitalisoituvaan tiedonhallintaan sopiva.
- Ehdotus siirtymisestä kohti kokonaisvaltaista tietoaaineistoihin kohdistuvaa sääntelyä on tiedon elinkaarimallia ja prosessiajattelua tukeva, mutta edellyttää eri tietoaalueilla tai yhteisessä prosessissa toimijoiden välisten vastuiden ja suhteiden määrittämistä.
 - Dataperusteisen talouden näkökulmasta on keskeistä, että julkisen hallinnon tiedon hallinta on hyvällä perustalla ja ylläpidetyt tiedot mahdollisimman avoimesti saatavilla kansalaisten, yritysten ja muun yhteiskunnan käyttöön.
 - Dataperusteisen talouden kehitys, kilpailukyky, päätöksenteko ja palvelutuotanto ovat riippuvaisia laadukkaasta ja kattavasta tietopohjan hyödynnettävyydestä. Tieto on tärkeä kilpailutekijä mm. alustatalouden kannalta.
- Toimenpiteiden toteuttaminen **edellyttää vahvaa johtamista** sekä kokonaiskehityksen osalta että hallinnonala- ja virastotasoilla
- Valmiudet ja kehityskaaren vaihe toimenpiteiden suhteen ovat viranomaisilla toistaiseksi erilaiset. Tuleekin kiinnittää huomioita siihen että kaikki viranomaiset pääsevät samalle (pe-

rus)tasolle. **Viranomaisten eri kypsyystasot** edellyttävät ymmärtääksemme suhteellisen pitkää siirtymäaika

- On arvioitava velvoittavuuden suhdetta suosituksiin. Sääntelyn tulee tukea tiedon tehokasta keräämistä, hyödyntämistä, turvallista käsittelyä, luovuttamista, säilyttämistä ja arkistointia. Velvoittavuutta kasvatettaessa tarvitaan kuitenkin **selkeytystä velvoittavuuden suhteesta suosituksiin**. Velvoittavuuden avulla julkisten toimijoiden nykyistä tasaisempi digikyvykkyyden kasvattaminen luo edellytyksen julkisten palvelujen systeemiselle digitaaliselle muutokselle.
- Nykyisin käytössä olevat mekanismit luokitella, suojata ja rajoittaa luottamuksellisen ja ei-julkisen tiedon uudelleenkäyttöä hidastavat prosessiajattelun etenemistä ja vaikeuttavat uusien palvelujen suunnittelua. Jatkossakin tarvitaan rinnakkaista erityislainsäädäntöä, jolloin rinnakain soveltamisen näkökulmasta keskeisen käsitteistön määrittely yleislaissa on tärkeää.
- Raportissa on käytetty käsitettä viranomainen, ja esitetty viranomaisia velvoittavaa sääntelyä. Jatkotyössä kehittämiskohteen tulisi selvittää, **miten ja miltä osin soveltamisala voidaan ulottaa yksityisiin sopimusperusteisiin toimijoihin ja palveluntuottajiin**.
- Yleislaissa **tulisi olla määrittely tiedonhallinnalle ja keskeisille tiedonhallinnan käsitteille**.
- Työryhmän raportin mukaan kokonaisprosessiajattelussa tiedonhallinnan vastuut jaettaisiin siten, että siirryttäessä prosessissa vaiheesta toiseen ja viranomaisesta toiseen, olisi samassa prosessissa jo aiemmin kerätyt tiedot hyödynnettävissä rajapintojen avulla. Tästä seuraa selkiytystarve tiedon käyttötarkoituksen määrittelyn osalta, erityisesti EU:n tietosuoja-asetuksen näkökulmasta, koska yhteiskäyttöisen tiedon toisiokäyttö voi johtaa laajoihin käyttötarkoituksiemäärittelyihin, jotka ovat tietosuoja-asetuksen kannalta ongelmallisia.
- **Nettobudjetoitujen virastojen kustannukset ja tulonmenetykset** tulee huomioida harkittaessa velvoittavuutta aktiivisesti tarjota hallussa olevia julkisia tietoaaineistoja yleiseen tietoverkkoon maksutta ja koneellisessa muodossa.
- Sääntelyn jatkovalmistelun osalta TEM korostaa pitävänsä tärkeänä että TEM edustus on edelleen mukana, liittymä erityisen vahva kasvupalvelujen tiedonhallintasääntelyyn.

Kommentit raportin 5 luvusta

Kommentit 5.1. Tiedonhallintaa koskevan sääntelyn soveltamisaloista

- Tiedonhallinnan elinkaari- ja prosessiajattelullinen lähtökohta on hyvä ja perusteltu (5.1.3.).
- Tarkennettava, mitä säädetään yleislakitasoisesti ja mitä erityislaeissa (5.1.3.).

Kommentit 5.2. Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen

- Suunnitteluvollisuuksien kokoaminen on perustelua.(5.2.2.)
- Tavoiteltava tarkkarajaista määrittelyä siitä mikä on velvoittavaa ja ketä velvoitetaan vs. mitä suositellaan ja keille .(5.2.2.)
- Yhteentoimivuutta edistävä standardointi edellyttää, että määritellään selkeästi mitä standardoidaan sekä kuvataan miten standardeilla vaikutetaan yhteentoimivuuteen .(5.2.2.)

- Tarkennettava mitä säädetään yleislain tasolla. (5.2.2.)

Kommentit 5.3. Tietoturvaluisuus

- Tietoturvan tasomallin korvaaminen tietoturvaluisuuden vähimmäistasolla on perustelua. Pidemmälle menevien tietoturvaratkaisujen arviointiin ja riskienhallintaan on syytä antaa perusteluissa ja erikseen ohjeistus. (5.3.2)

Kommentit 5.4. Tietoaineistojen muodostaminen ja vastuut

Kommentit 5.5. Tietojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuus

Kommentit 5.6. Tietoaineistojen julkisuus ja salassapito

Kommentit 5.7. Tiedonsaanti asiakirjoista ja tietoaineistoista

Suomessa rekistereissä olevan kattavan ja laadukkaan tiedon saaminen yleisesti hyödyttävään kehitys- ja innovaatiotoimintaan voisi olla merkittävä kilpailukytekijä ja kyseessä on erittäin tärkeä yleinen etu.

Suomen kannalta tärkeää on mahdollisuus hyödyntää viranomaisten rekistereissä olevia tietoja kehittämis- ja innovaatiotoimintaan ja mm. EU:n tietosuoja-asetukseen sisältyvää kansallista liikkumavaraa olisi voitava käyttää tehokkaasti hyväksi.

Kommentit 5.8. Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi

Kommentit 5.9. Tietohallinto ja tiedonhallinnan ohjaus

Kommentit muutosehdotusten priorisoinnista

2. Mitä muutosehdotuksia olisi mielestänne priorisoitava valmistelussa?

- Keskeisten käsitteiden määrittely lain tasolla
- Tiedonhallinnan velvoittavuuden ja suositusten keskinäinen selkeyttäminen, kun velvoittavuutta lisätään
- Elinkaari- ja prosessiajattelu organisaatiolähtöisen tarkastelun sijaan
- Standardointi ja yhteentoimivuus, ohjaus-, vastuunjako- ja velvoitekysymysten selkeyttäminen eri tietoaalueilla toimivien viranomaistahojen kesken
- Selkeytetään toimijoiden välisiä vastuu- ja kustannusjakosuhteita yhteiskäyttöisten tietovarantojen, natiivitiedoista jalostetun tai yhdistetyn uuden yhteiskäyttöisen tiedon muodostamisen ja ylläpidon sekä toisiokäyttöön jakelun toimintaperiaatteita edelleen.
- KA-menetelmän käyttöönoton kattava ja yksiselitteinen velvoittavuus

Muut tarpeelliset toimenpiteet

3. Millä muilla toimenpiteillä, lainsäädännön uudistamisen lisäksi, katsotte olevan merkitystä julkisen hallinnon tiedonhallinnan kehittämisessä

- Vastuunjaon selkiyttäminen ohjauksen osalta on tärkeää julkisen hallinnon tiedonhallinnan verkottuessa.
- Kun ohjausta ja velvoittamista tehdään, on tätä myös tuettava sekä resursoitava nykyistä tasaisemmin.
- Vastuuta tiedonhallinnasta ja yhteentoimivuudesta ei voi myöskään ulkoistaa, julkishallinnon organisaatioille on taattava riittävän osaamisen kehittyminen ja resurssit, huomioiden palvelukeskusten aiotun laajuuden ja käyttövelvoitteiden säätelyn.
- Julkishallinnon kaikilla sektoreilla tulisi kokonaisarkkitehtuurin kyvykkyys sisällyttää lisäksi tulohajukseen, johdon sitouttamiseksi.
- Dataperusteisen talouden ymmärtämisellä Suomen kilpailukykytekijänä

Työryhmän ehdotusten vaikutukset

4. Mitä vaikutuksia työryhmän ehdotuksilla on organisaatiossanne tai hallinnonalallanne

- Kasvupalvelujen näkökulmasta tiedonkäsittelyn ja -hallinnan kokonaisuudessa tärkeitä ovat henkilötietojen ja liitesalaisuuksien käsittelyyn liittyvät näkökohdat. Näitä ovat mm. tietojen luovuttaminen, salaaminen, käyttötarkoitus, arkaluonteisten tietojen käsittely, tietosuoja, tietoturva, suostumukset
- Ekosysteemi- ja alustatalousmallien toteutukset tuottavat palvelutuotantoketjuja, joissa toteutuu julkisen ja yksityisen sektorin yhteinen tai julkisen järjestämisvastuulla ja yksityisen tuottamisvastuulla oleva palvelutuotanto. Näissä palvelutuotantotilanteissa tiedonhallinnan pelisääntöjen perusta on saatava tiedonhallinnan yleislaisista.
- Velvoittavuuden lisääminen edellyttää tasaisempaa resurssointia ja johdon sitoutumista digitaalisen kehittämisen/tiedon hallinnan toimintojen järjestämiseen. Luotu tai luotavissa oleva tietohallintokyvykkyys vaihtelee nykyään toimijoittain huomattavasti.
- Mikäli laki toteutuu velvoittavana järjestelmärajapintojen osalta, vaikuttaa se suoraan tiedonhallinnan kustannuksiin ja edellyttää lisäresurssointia. Käytössä jo olevien ratkaisujen elinkaaret tulisi huomioida siirtymäsäännöksiin.
- **TEM:llä on myös joukko pienempiä ja yksityiskohtaisempia huomioita, jotka tuomme mielellämme tarkemmin mukaan asiaa jatkovalmisteltaessa.**